

Time : 3 Hours

Total Marks : 100

Please Check Whether you have got the right Question Paper.

N.B 1. Attempt any five questions selecting not more than three questions from any one section.

2. Answer to the two sections should be written in the same answer book.
3. Figures to the right indicate full marks.
4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Section - I

Q.1. Answer **any two** of the following:-

20

- A. What is the Economic Development? Describe the Three Core Values of Development.
- B. State and Critically Examine the Concept of Human Development Index.
- C. Analyze the Amartya Sen's Capabilities Approach to Economic Development.

Q. 2. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Elaborate on the Rostow's Various Stages of Economic Growth.
- B. Describe the Arthur Lewis theory of Economic Development with Unlimited Supplies of Labour.
- C. Discuss the Solow's Economic Growth Model with the help of a Diagram.

Q. 3. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Write in detail Information of ' Co-ordination Failure. '
- B. Critically Evaluate the Rosenstein Rodan's Theory of Big-Push.
- C. Analyze the Leibenstein's Theory of Critical Minimum Efforts.

Q. 4. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Explain the Concept of Head Count Ratio and Poverty Gap Ratio.
- B. Analyze the Kuznets Inverted 'U' Hypothesis.
- C. Explain the Impact of Income Inequality on Economic Development.

Section- II

Q. 5. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Discuss the different Stages of Demographic Transition Theory.
- B. Explain the Causes of High Fertility in Developing Countries.
- C. Elaborate the Role of Health and Nutrition in Economic Development.

Q. 6. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Explain the various Causes of Urbanization
- B. Analyze the Policies for the Urban Informal Sector.
- C. Write in detail Information on “Microfinance Revolution.”

Q. 7. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Explain the Role of Agriculture in Economic Development.
- B. Describe the Various Sources of Rural Credit.
- C. Discuss the Major Policies for the Rural Development.

Q. 8. Answer **any two** of the following: -

20

- A. Analyze the Merits and Demerits of Inward Looking Trade Strategy.
- B. Discuss the Role of Multinational Corporations (MNC`s) in Developing Countries.
- C. What are the Methods of Financing Balance of Payments Deficit?

मराठी रुपांतर

वेळ : 3 तास

एकूण गुण : 100

सूचना :-

- 1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. परंतु कोणत्याही एका विभागातून तीनपेक्षा जास्त प्रश्न सोडवू नका.
- 2) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
- 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग - I

1. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
 - अ) आर्थिक विकास म्हणजे काय? विकासाच्या तीन मुख्य मूल्यांचे (Three Core Values of Development) वर्णन करा.
 - ब) मानवी विकास निर्देशांक संकल्पना स्पष्ट करून तिचे टीकात्मक परीक्षण करा.
 - क) अमर्त्य सेन यांच्या आर्थिक विकासासंबंधी क्षमता दृष्टीकोनाचे विश्लेषण करा.
2. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
 - अ) रोस्टो यांच्या आर्थिक वृद्धी अवस्था सविस्तर स्पष्ट करा.
 - ब) आर्थर लेविस यांच्या अमर्याद श्रमपुरवठ्याद्वारे आर्थिक विकास या सिद्धांताचे वर्णन करा.
 - क) सोलो यांच्या आर्थिक वृद्धी प्रतिमानाची आकृतीच्या सहाय्याने चर्चा करा.
3. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
 - अ) 'सुसूत्रीकरणाचा अभाव' यावर सविस्तर माहिती लिहा.
 - ब) रोझेन्स्टाइन रोडान यांच्या जोराचा धक्का सिद्धान्ताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.
 - क) लायबेन्स्टाइन यांच्या किमान आवश्यक प्रयत्न सिद्धांताचे विश्लेषण करा.
4. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
 - अ) शिरगणती गुणोत्तर आणि दारिद्र्य तफावत गुणोत्तर ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ब) कुझनेट यांच्या उलटा 'यु' सिद्धांताचे विश्लेषण करा.
 - क) आर्थिक विकासावरील उत्पन्न विषमतेचे परिणाम स्पष्ट करा.

विभाग - II

5. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
- अ) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा.
- ब) विकसनशील देशांत उच्च जननदर असण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक विकासातील आरोग्य व भरणपोषणाची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
6. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
- अ) नागरीकरणाची विविध कारणे स्पष्ट करा.
- ब) शहरी अनौपचारिक क्षेत्रासाठीच्या धोरणांचे विश्लेषण करा.
- क) “सुक्ष्म वित्त क्रांती” यावर सविस्तर माहिती लिहा.
7. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
- अ) आर्थिक विकासातील कृषी क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) ग्रामीण पतपुरवठ्याच्या विविध स्रोतांचे वर्णन करा.
- क) ग्रामीण विकासासंबंधीच्या प्रमुख धोरणांची चर्चा करा.
8. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. 20
- अ) अंतर्लक्षी व्यापार व्यूहरचनेच्या (Inward Looking Trade Strategy) गुण आणि दोषांचे विश्लेषण करा.
- ब) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची (MNC's) विकसनशील देशातील भूमिका यावर चर्चा करा.
- क) व्यवहार शेषातील तूट (BOP Deficit) कमी करण्याच्या वित्तीय पद्धती कोणत्या आहेत?
